

Nr 92

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till Bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt; given Stockholms slott den 18 mars 1960.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Gunnar Lange

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att statsbidraget till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt, i avbidan på att framlagt förslag om anpassning av sjöfolkspensioneringen till den allmänna tilläggs pensioneringen överses, för budgetåret 1960/61 anvisas med oförändrat belopp, 1 600 000 kronor.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1960.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, NORDLANDER.

Efter gemensam beredning med cheferna för social-, finans- och civildepartementen anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, fråga om *anslag för budgetåret 1960/61 till Bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt* samt anför därvid följande.

I årets statsverksproposition (XII ht, p. 17) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt för budgetåret 1960/61 beräkna ett anslag av 1 600 000 kronor. Denna fråga torde nu åter få upptagas.

I samband med att 1959 års riksdag förelades förslag till lag om försäkring för allmän tilläggs pension tillkallade jag, med stöd av Kungl. Maj:ts den 9 januari 1959 givna bemyndigande, byråchefen i riksförsäkringsanstalten P. G. Skogsberg att såsom utredningsman verkställa utredning rörande handelsflottans pensionsanstalts ställning och verksamhet efter genomförande av en allmän tilläggs pensionering. Till experter åt utredningsmannen förordnades ledamoten av riksdagens andra kammare, förbundssekreteraren i Svenska sjöfolksförbundet G. Carlsson, direktörerna i Sveriges redareförening D. Forssblad och N. Grenander samt direktören i Sveriges fartygsbefälsförening N. H. Åkesson.

Utredningsmannen avlämnade den 18 januari 1960 *betänkande* (stencilerat) med förslag i ämnet. Vid betänkandet är fogat särskilt yttrande av Åkesson.

Betänkandet har i vanlig ordning remissbehandlats.

Det i betänkandet framlagda förslaget innefattar betydande förändringar i gällande principer för pensioneringen och dess finansiering. En kort redogörelse för nuvarande ordning och huvudgrunderna i förslaget må lämnas.

Genom handelsflottans pensionsanstalt meddelas sedan gammalt särskild sjöfolks pensionering. Pensioneringen är obligatorisk och grundas på lagen den 30 juni 1943 (nr 516) om avgifter för sjöfolks pensionering.

Enligt lagen skall för beredande av pension åt svenska sjömän, som varit påmönstrade för utrikes fart å svenskt handelsfartyg, förutom bidrag av allmänna medel, utgå särskilda avgifter från sjömännen (hyresavgifter) och från redarna (redareavgifter).

Hyresavgift utgår för befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist med 1 procent och för annan sjöman med 6 procent av hyran för tid, varunder sjömannen varit mönstrad som nyss sagts. Jämlikt kungörelse den 30 juni 1944 (nr 480) likställs steward med befälskategorien. Hyresavgift erlägges av befäl och därmed jämställd personal intill det år, då vederbörande fyller 60 år, och av annan sjöman intill det år, då han fyller 55 år.

Redareavgift utgår för annan sjöman än befäl och därmed jämställd personal. Den utgör 3,5 procent av den hyra, varå hyresavgift beräknas.

Statsbidraget utgår sedan budgetåret 1953/54 med 1,6 miljoner kronor för år.

De närmare bestämmelserna om förutsättningarna för rätt till pension, pensionsberäkning m. m. återfinns i det för handelsflottans pensionsanstalt utfärdade reglementet den 4 februari 1944 (nr 42, ändr. 1944: 479, 1950: 304, 1953: 505 och 1954: 322). Reglementet trädde i kraft den 1 juli 1944 och är tillämpligt på sjöman, som icke pensionerats dessförinnan.

Pensionsåldern är för befäl 60 år och för manskap 55 år. Sjöman behandlas i pensionshänseende såsom befäl eller manskap beroende på tjänstställningen då han före fyllda 55 år senast tjänstgjorde i utrikes fart å svenskt handelsfartyg. Från denna regel äger i särskilda fall pensionsanstalten besluta om undantag.

Befälspensionen är livsvarig. Manskapspensionen utgår temporärt intill fyllda 67 år (folkpensionsåldern), om den temporära pensionen icke överstiger 1 750 kronor för år. I annat fall utgår den med visst belopp till 67 år samt för tid därefter med ett 1 500 kronor lägre belopp under pensionstagarens återstående levnad.

Pensionen utgöres av dels hyresavgiftspension, som grundas på och helt bekostas av sjömannens egna, efter ingången av 1939 erlagda avgifter, och dels tilläggs pension, som bekostas av staten och redarna.

Berörda hyresavgifter fonderas, och varje sjöman får — under förutsättning att avgift erlagts till anstalten för minst 36 månader — försäkrings tekniskt beräknad pension för sina avgifter. Har hyresavgift erlagts för kortare tid än 36 månader, återfår sjömannen avgifterna utan ränta.

Tilläggs pensionens storlek är beroende av antalet hyresavgiftsmånader utan hänsyn till om hyresavgifterna avser tid före eller efter 1939 års ingång. För tilläggs pension erfordras minst 36 hyresavgiftsmånader. Tilläggs pension till befäl utgör för år räknat 1 krona för varje hyresavgiftsmånad, dock högst 200 kronor. För manskap gäller en särskild skala för beräkning av tilläggs pension med 1 050 kronor såsom högsta årspensionsbelopp från 55 år under pensionstagarens återstående levnad. Till sjöman, som erlagt hyresavgifter både såsom befäl och såsom manskap under sin aktivtid, utgår tilläggs pension efter särskild beräkningsgrund.

Enligt utredningens förslag utvidgas pensioneringen till att avse, förutom svenska, även utländska sjömän i utrikes fart. Hyresavgiften föreslås utgå med 2,5 procent och redareavgiften med 1 procent av den kontanta manskapslönen. Statsbidrag förutsättes skola utgå oförändrat med 1,6 milj. kronor per år.

Den nuvarande befälspensioneringen inom anstalten föreslås i princip slopad. Nuvarande avgifter om 1 procent av befälets löner skall sålunda inte vidare uttagas. Anstaltens förpliktelser i form av hyresavgiftspension och avgiftsåterbetalning till befäl begränsas till vad som motsvarar redan erlagda hyresavgifter.

För rätt till manskapspension erfordras att sjömannen fullgjort mera än 36 månader i utrikes fart. Utländsk sjöman föreslås bli pensionsberättigad på de för svensk sjöman föreslagna villkoren, därest han varit mantalsskriven i Sverige senast från och med det år han fyllt 50 år. Återbetalning av framtida avgifter till sjömän med mindre än 36 månaders sjötjänst förutsätts inte äga rum.

Sjöman föreslås bli berättigad erhålla manskapspension från tidigast 55 års ålder, om hans manskapstid uppgår till minst 120 månader. Om manskapstiden omfattar minst 48 månader men ej 120 månader, utgår pension från 60 år. För ernående av samordning med den allmänna pensioneringen föreslås att de nya pensionerna från anstalten utgår längst till 67 års ålder. Uppgår manskapstiden till mer än 36 men ej till 48 månader, utbetalas i stället för pension ett engångsbelopp vid fyllda 60 år. Manskapspension beräknas på de kontanta manskapslöner, som utgått efter de första 36 tjänstemånaderna. I princip intjänas efter angivna 36 månader manskapspension med 1,6 procent av lön under därpå följande 84 manskapsmånader och med 3,2 procent av lön under manskapstiden därefter. Maximal manskapspension utgör 7 200 kronor för år räknat i 1957 års penningvärde. Erhåller sjöman samtidigt med manskapspension likartad förmån på grund av gällande socialförsäkring, t. ex. förtidspension från den allmänna tilläggspensioneringen eller yrkesskadelivränta, skall manskapspensionen minskas i den mån de sammanlagda förmånerna från handelsflottans pensionsanstalt och socialförsäkringen överstiger den maximala manskapspensionen.

Med det föreslagna systemet för beräkning av manskapspension kommer sjömännen i befälsställning att i genomsnitt utfå manskapspensioner, som inte fullt ut motsvarar avgiftsinsatserna under deras manskapstid. I syfte att kompensera befälet härför och som ersättning för hittillsvarande tilläggspension, som enligt förslaget skall bortfalla, föreslås en begränsad pensionsrätt i anstalten för fullgjord befälstid att gälla tills vidare. Ifrågavarande pensionsrätt skall avse temporär pension mellan 60 och 67 år till ett högsta årspensionsbelopp om tillhoppa 600 kronor.

De nya bestämmelserna föreslås skola träda i kraft den 1 juli 1960.

Beträffande finansieringen må nämnas, att avgifterna och bidragen till pensionsanstalten för närvarande uppgår till 8,1 milj. kronor om året. På

ett sammanlagt fondkapital om 88 milj. erhålles en årlig ränteavkastning om 3,3 milj. De sammanlagda inkomsterna är således 11,4 milj. Utbetalningarna uppgår i nuvarande läge — utbetalningen av pensioner har icke på långt när nått full omfattning — till inemot 3 milj.

Årskostnaderna i fullfunktionsstadiet för den av utredningen föreslagna pensioneringen har beräknats till ungefär 7,5 milj. för utgående manskapspensioner och något över 0,5 milj. för utgående befälpensioner.

I det vid betänkandet fogade särskilda yttrandet anmäles reservation mot den ställning befälet enligt förslaget får i pensionssystemet. Reservanten riktar sig även mot den föreslagna konstruktionen av förmånssystemet i fråga om manskapspensioneringen.

Vid remissbehandlingen har principerna i det föreslagna pensionsförmånssystemet och de ekonomiska beräkningarna rörande finansieringen från olika håll kritiserats. De frågor som därvid aktualiserats har visat sig kräva ingående undersökning. Med hänsyn härtill har det icke varit möjligt att inom den korta tid som stått till buds taga ställning till kritiken i sådan tid att proposition i ämnet hinner föreläggas innevarande vårriksdag. Ett uppskov med den planerade reformen är därför ofrånkomligt. Nuvarande grunder för finansieringen av sjöfolkspensioneringen torde få lämnas orubbade i avbidan på att slutgiltigt förslag kan föreläggas riksdagen. Med hänsyn till vikten av att snarast möjligt ernå den önskvärda anpassningen mellan sjöfolkspensioneringen och den allmänna tjänstepensioneringen bör de ytterligare undersökningar, som befunnits nödvändiga, bedrivas med skyndsamhet. Jag förordar alltså, efter samråd med chefen för civildepartementet, att anslaget till pensioneringskostnaderna för pensionsanstalten för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 1 600 000 kronor.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till *Bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflotans pensionsanstalt* för budgetåret 1960/61 under tolfte huvudtiteln anvisa ett anslag av 1 600 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Björn Bergman